

La cultura com a terreny de disputa del neoliberalisme

Publicat per [Interacció](#) [1] el 31/05/2022 - 10:56 | Última modificació: 19/08/2026 - 11:29

Racheal Fest proposa rellegir el «gir cultural» de la segona meitat del segle XX des d'una perspectiva poc habitual: la cultura no va esdevenir central només per a l'esquerra, sinó també per al pensament neoliberal. La comparació entre Raymond Williams i Friedrich Hayek mostra que tots dos van rebutjar visions elitistes de la cultura i van reconèixer la importància de les pràctiques quotidianes. La divergència decisiva apareix en la capacitat que atribueixen a les persones per transformar col·lectivament les formes de vida que han heretat.

Publicat el 2021 a *Mediations*, l'article de Racheal Fest intervé en els debats sobre el llegat del «gir cultural». La seva aportació principal consisteix a qüestionar una història massa lineal segons la qual l'esquerra hauria privilegiat progressivament la cultura mentre el neoliberalisme s'ocupava essencialment del mercat. Fest sosté que una part important del pensament neoliberal també va fer el seu propi gir cultural i que comprendre aquesta apropiació és necessari per entendre algunes de les disputes polítiques contemporànies.

L'autora construeix l'argument posant en paral·lel dues figures aparentment antagòniques: el crític cultural socialista **Raymond Williams** i l'economista liberal **Friedrich Hayek**. La comparació permet descobrir algunes coincidències significatives. Tots dos desconfien de la pretensió que la raó pugui ordenar plenament la societat, rebutgen les concepcions de la cultura reservades a les elits i dirigeixen l'atenció cap a les pràctiques ordinàries mitjançant les quals les societats produeixen i transmeten formes de vida. Per això Fest considera insuficient identificar Hayek únicament amb una teoria econòmica del mercat. En la seva obra tardana hi ha també una teoria específica de la cultura.

La diferència fonamental apareix en el significat polític atribuït a aquesta cultura ordinària. Per a Hayek, la societat es manté gràcies a un procés d'«**evolució cultural**» mitjançant el qual tradicions, normes morals i institucions acumulen un coneixement que els individus no poden comprendre completament. Aquesta ignorància constitueix precisament l'argument contra la planificació deliberada de la societat. Les tradicions que han sobreviscut, entre elles determinats valors cristians, són valorades perquè contribueixen al manteniment de l'ordre de mercat, no necessàriament perquè siguin vertaderes. La cultura acaba funcionant així com un mecanisme que protegeix l'ordre capitalista de la intervenció col·lectiva conscient.

Williams parteix d'una concepció radicalment diferent de la creativitat. Entendre la cultura com una «**forma de vida sencera**» significa reconèixer que la capacitat de produir significats i transformar les formes de vida no pertany exclusivament als artistes, intel·lectuals o institucions. És una facultat compartida. La cultura conté tradicions i processos que ningú controla completament, alhora que continua sent susceptible d'intervenció, interpretació i transformació democràtica. Fest recupera especialment aquesta dimensió de Williams: la cultura com un treball col·lectiu permanent, més proper al cultiu que al combat.

La disputa entre Williams i Hayek no consisteix a decidir si la cultura importa políticament, sinó a determinar si les persones poden intervenir conscientment en la construcció de la seva vida en comú.

Aquest desplaçament permet a Fest revisar també la idea de les «guerres culturals». Si la cultura es concep principalment com un camp on grups rivals intenten imposar significats, es corre el risc d'acceptar una concepció excessivament instrumental del poder cultural. Williams ofereix una alternativa: pensar-la com un procés democràtic de producció compartida en què les diferències no desapareixen i la creativitat ordinària conserva capacitat transformadora.

L'article acaba portant aquesta discussió al mateix camp dels estudis culturals. Fest defensa que les humanitats haurien de prestar més atenció als discursos produïts fora del seu propi àmbit, especialment a les teories econòmiques que també defineixen què és la cultura i què pot fer. En lloc d'adaptar-se als llenguatges dominants de l'economia o de la gestió per justificar la seva utilitat, els estudis culturals podrien explicitar millor allò que els diferencia: una concepció històrica de les persones com a productores de significats i potencialment capaces d'intervenir col·lectivament sobre les seves condicions de vida.

L'interès de l'article rau en mostrar que el neoliberalisme no ha estat aliè a la cultura, sinó que també ha produït una determinada manera d'entendre les pràctiques quotidianes, la tradició i la creativitat. La comparació amb Williams és útil perquè permet veure que el desacord no passa simplement entre una cultura emancipadora i una cultura conservadora, sinó entre diferents maneres d'entendre la capacitat de les persones per intervenir sobre les formes de vida que comparteixen.

Ara bé, la contraposició que proposa Fest tendeix a situar Williams en el costat de la creativitat democràtica i Hayek en el de la reproducció de l'ordre social. Aquesta lectura fa visible una diferència política important, però també pot simplificar tant l'un com l'altre. Sobretot, deixa oberta una qüestió que avui resulta difícil d'evitar: **què passa quan la creativitat, la participació i la capacitat d'actuar col·lectivament es converteixen elles mateixes en valors perfectament compatibles amb les formes contemporànies de govern neoliberal?**

El neoliberalisme no només pot instrumentalitzar la cultura. També pot incorporar vocabularis aparentment emancipadors, com ara creativitat, autonomia, participació o capacitat d'iniciativa, i desplaçar-ne el sentit cap a la responsabilització individual. La qüestió, per tant, no és només **qui controla la cultura**, sinó també **quina idea de subjecte, d'autonomia i de vida col·lectiva produeix cada concepció de la cultura**.

Llegit avui, Williams continua sent una referència valuosa, encara que no n'hi ha prou amb oposar la seva idea de creativitat democràtica a la teoria cultural de Hayek. La qüestió contemporània és més complexa: determinar quines condicions materials, institucionals i polítiques fan possible que aquesta capacitat col·lectiva sigui real i no quedi reduïda a una apel·lació a la creativitat, la participació o la iniciativa individual. És aquí on la lectura de Fest pot resultar especialment productiva per als estudis culturals i per a les polítiques culturals: **no només per entendre com diferents ideologies han pensat la cultura, sinó per preguntar-se quines formes d'acció col·lectiva fa possible, limita o desactiva cadascuna d'aquestes concepcions**.

Referència

Fest, R. (2021). Culture and neoliberalism: Raymond Williams, Friedrich Hayek, and the new legacy of the cultural turn. *Mediations*, 34(2), 9–32.

[Consultar el document complet](#) [2]

Categories: Publicacions acadèmiques

Categories: Recursos i publicacions

Etiquetes: pensament cultural

Etiquetes: estudis socials de la cultura

Etiquetes: polítiques culturals

Etiquetes: economia de la cultura

- [3]

URL d'origen: <https://interaccio.diba.cat/news/2022/cultura-neoliberalisme>

Enllaços:

[1] <https://interaccio.diba.cat/members/interaccio>

[2] <https://mediationsjournal.org/articles/culture-and-neoliberalism>

[3] <https://interaccio.diba.cat/node/8984>